

Крім даного виду, широко розповсюдженим видом череди є *Ч. листяна* (*B. frondosa* L.), який є інвазійним видом, причому літературні дані вказують на те, що даний вид в деяких ареалах може витіснити і навіть замінити *Ч. трироздільну*.

Метою даної роботи є проведення аналізу вітчизняних зразків сировини *Ч. трироздільної* за показником «Ідентифікація» методами макроскопічного аналізу та тонкошарової хроматографії (ТШХ).

В якості об'єктів дослідження використовували 7 зразків ЛРС *Ч. трироздільної* 2014-2016 років збору різних вітчизняних виробників/постачальників (дані зразки – різана та подрібнена сировина): додатково використовували достовірні зразки цілої сировини *Ч. трироздільної*, *Ч. листяної* (Харківська обл., 2016 р) та *Ч. пониклої* (Гербарій ТДМУ). Макроскопічному аналізу передувало вивчення порівняльних діагностичних ознак 3-х видів череди у провідних ботанічних джерелах. З'ясовано, що всі види мають відмітні ознаки в описі стебел, листя, суцвіть, але у подрібненій сировині їх важко ідентифікувати. Достатньо інформативним і діагностичним у разі аналізу подрібненої сировини є опис плодів-сім'янок. Використовуючи знайдені чіткі відмінності в структурі сім'янок, визначено, що один із аналізованих зразків є *Ч. листяною*, 2 зразки є *Ч. трироздільної* з домішками *Ч. листяної*, 2 зразки є *Ч. трироздільної* з домішками *Ч. пониклої*, а ще один зразок – сумішшю *Ч. пониклої* та *Ч. трироздільної*. Цікаво, що попередні спроби (протягом 2 років) заготовити самостійно або одержати зразок цілої сировини *Ч. пониклої* від різних постачальників ЛРС не мали успіху із-за неможливості знайти дану рослину на території України.

Одержані результати макроскопічного аналізу були підтверджені методом ТШХ. Розроблена методика з використанням маркерів гіперозиду та лютеоліну, 3 способів проявлення хроматограми, дозволяє проводити як ідентифікацію ЛРС *Ч. трироздільної*, так і контролювати домішки/фальсифікацію *B. cernua* L. та *B. frondosa* L.

Висновки. Отримані результати макроскопічного аналізу та ТШХ-аналізу вітчизняних зразків сировини *Ч. трироздільної* продемонстрували проблеми недостовірної діагностики ЛРС при її зборі, що потребує розробки нормативної документації із методиками контролю якості, які посилюють вимоги до ідентифікації сировини.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФІРНОЇ ОЛІЇ ВАЛЕРІАН ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Ю. І. Корнієвський, В. Г. Корнієвська

Запорізький державний медичний університет

kornievsk@gmail.com

Валеріана лікарська (*Valeriana officinalis* L.s.l.) являється збірним видом, до складу якого на Україні входять 13 видів, в тому числі найбільш поширені на півдні України валеріана пагононосна (*V. stolonifera* Czern) та ендемік Криму валеріана Гроссгейма (*V. Grossgemii* Worosch.).

Транквілізуюча дія валеріани пов'язана з валепотріатами, які сприяють усуненню почуття страху і тривоги, допомагають при безсонні. Ці речовини є

класичними гіпнотичними фітотранквілізаторами, які проявляють (подібно самим поширеним по частоті застосування препаратам – похідним бенздіазепіну) транквілізуючі властивості, що виражається переважно в анксиолітичному, антифобічному, противосудомному, антиагресивному, антидепресивному, антистресовому ефектах.

Мета роботи: за допомогою газово-рідинної хроматографії з мас-спектрометричним детектором вивчити склад ефірної олії *V.stolonifera Czern.* (в. пагононосної) та (*V.GrossheimiiWorosch.*) в. Гросгейма.

Матеріали та методи дослідження. Зразки сировини були заготовлені у жовтні 2015 року: в. пагононосної (Запорізька обл., Канцерівська балка), в. Гросгейма (АР Крим, Кримський заповідник. Альмінське лісництво). Ефірні олії із зразків сировини одержували методом перегонки з водяною парою згідно ДФУ. Одержані зразки ефірних олій хроматографували на газовому хроматографі серії 6890 N виробництва “Agilent Technologies” (інжектор 7883 B; мас селективний детектор 5975). Ідентифікацію компонентів зразків проводили за допомогою бібліотеки спектрів NIST05a.

Результати та їх обговорення. З отриманих даних видно, що ряд компонентів входять до складу ефірної олії *V. stolonifera Czern*, зібраних в Запорізькій області, виявлено від 60 до 65 складові, а у *V. GrossheimiiWorosch.*, зібраної в АР Крим 60 складових. За допомогою хромато-мас-спектроскопії в ефірних оліях ідентифіковано ряд компонентів *V. stolonifera Czern*- 43 хімічних сполук, *V. GrossheimiiWorosch*–36. *V. stolonifera Czern* – подібність ефірної олії – 38 сполук. Головні компоненти ефірної олії – валереналь – 16,354 %, борнілацетат – 11,259 %, мертенілізовалерат – 8,143 %, мертенілацетат – 7,752 %, валеранон – 7,425 %. *V. GrossheimiiWorosch.* зібраної в АР Крим – подібність ефірної олії 17 сполук, а різниця складу 19 сполук ефірної олії. Аналізуючи дані нами встановлено, що для всіх зразків ефірних олій валеріан характерні однакові 17 компонентів: ізовалеріанова кислота (0,506 – 4,830 %). борнеол – (0,160-4,576 %), терпінен-4-ол (0,280-0,667 %), миртенол (0,548-1,952 %), борнілацетат (4,792-11,411 %), миртенілацетат (0,486-12,540 %), миртанілацетат (0,192-12,540 %), β-елемен (0,260-0,374 %), диметилловий ефір тімогідрохінона (0,500-1,342 %), α-гвайен (0,266-0,430 %), гумулен (0,510-0,810 %), аг-куркумен (0,345-0,580 %), зінгіберен (0,540-2,070 %), β-бісаболен (0,150-0,915 %), 4-ізопропіл-4а,5-диметиллоктагідро-2(1н)-нафталенон (0,520-2,109 %), миртенілізовалерат (1,560-9,459 %), валеранон (6,925-22,150 %). Головні компоненти всіх досліджуваних зразків ефірних олій валеріани є борнілацетат (4,792 – 13,07 %), миртенілацетат (0,486-12,54 %), миртенілізовалерат (1,560-9,459 %), валеранон (6,925-22,15 %), максимум накопичення цих сполук спостерігається у валеріани Гросгейма.

Висновки. Методом порівняльної газово-рідинної хроматографії в досліджених зразках ефірній олії *V.stolonifera Czern* виявлено 65 характерні складові, а у *V. GrossheimiiWorosch.* відповідно 61 характерні складові сполуки. За допомогою хромато-мас-спектроскопії в зразках ефірних олій *V. stolonifera Czern* встановлено 38 хімічних сполук, *V.GrossheimiiWorosch.* – 36, хімічних сполук. Для всіх зразків ефірних олій валеріан характерні однакові 17 компонентів; домінуючі компоненти всіх чотирьох досліджу-

ваних зразків ефірних олій валеріани є борнілацетат (4,792–13,07 %), миртенілацетат (0,486–12,54 %), миртенілізовалерат (1,560–9,459 %), валеранон (6,925–22,15 %), максимум накопичення цих сполук спостерігається у валеріани Гросгейма.

КОЛИЧЕСТВЕННОЕ ОПРЕДЕЛЕНИЕ ФЕНОЛЬНЫХ СОЕДИНЕНИЙ В ЛИСТЬЯХ БАГУЛЬНИКА БОЛОТНОГО, ЗАГОТОВЛЕННЫХ В НЕКОТОРЫХ ОБЛАСТЯХ УКРАИНЫ

М. С. Коротаева, А. Л. Исаханов, Н. С. Фурса

ФГБОУ ВО «Ярославский государственный медицинский университет»

Минздрава России

mkorotaeva@rambler.ru

Побеги багульника болотного (*Ledum palustre* L.) семейства Вересковых (Ericaceae Juss.) – источник противокашлевого препарата «Ледин», созданного на основе ледола, доминирующего компонента эфирного масла багульника. Наряду с этим, в побегах растения содержится богатый комплекс фенольных соединений, представленных фенологликозидами, гидроксикоричными кислотами, флавоноидами, дубильными и другими веществами. Водный и спиртовой экстракты побегов, содержащие упомянутые соединения, обладают противовоспалительными, анальгезирующими, противоэкссудативными, ранозаживляющими и диуретическими свойствами, что создает реальные предпосылки для разработки нового лекарственного средства. Вместе с тем недостаточно данных о содержании отдельных групп этих соединений в побегах багульника, произрастающих в Украине.

Цель исследования – провести количественное определение фенольных соединений в листьях багульника болотного, собранных в различных местах произрастания.

В качестве сырья служили листья багульника болотного, заготовленные в окрестностях г. Головно Волынской, г. Дубна Ровенской и г. Болехов Ивано-Франковской областей. По данным одномерной и двумерной хроматографии на бумаге в них обнаружены фенологликозиды (арбутин), гидроксикоричные кислоты (хлорогеновая, кофейная, феруловая, синаповая и др.), флавоноиды (производные кверцетина, кемпферола, мирицетина и др.).

Количественное определение фенологликозидов и гидроксикоричных кислот нами проведено прямой спектрофотометрией с использованием удельного показателя поглощения арбутина-стандарта фирмы «Sigma» (США) и хлорогеновой кислоты фирмы «Fluka» (Германия).

При количественном определении суммы флавоноидов методом дифференциальной спектрофотометрии по реакции комплексообразования с алюминия хлоридом пересчет осуществляли на гиперозид-стандарт (ГНЦЛС, Украина). Определение дубильных веществ проведено по фармакопейной методике. Результаты определения обобщены в табл. 1.